

na obmezenou dobu (20—26 let) (taxy na zřizování pivovarů, lihovarů, výroben medoviny, roční dávky z výčepů), dílem důkladnými pokutami propinačními, konečně státními přírážkami (v Haliči 1,000.000 zl., v Bukovině ročně 100.000 zl.; § 2 lit. b) zák. z r. 1888 č. 95 ř. z.). Kdežto zákon moravský a slezský zrušily právo propinační ihned, potvrati má dle zákona bukovinského a haličského výhradnost práva ku výčepnictví až do konce r. 1910, a výkon práva tohoto přešel od 31. prosince 1889 na obě tyto země.

Ku správě tohoto časově prodlouženého práva, jakož i ku vyřízení výkupu zřízeny jsou v obou zemích zvláštní úřady státní (c. k. ředitelstva fondů propinačních) až do r. 1910, pokud se týká, až do r. 1911.

Po skončení těchto výkupů propinačních práv má někdejší právo propinační jen potud ještě význam, že dle cit. zákonů přísluší držitelům předmětů, s nimiž kdysi spojeno bylo právo propinační, právo ku výčepnictví jakožto právo reální.

Propuštění z moci otcovské viz Ascendenti, Otcovství, Poručenství.
Prorogace viz Příslušnost soudní.

Prostituce.

I. Pojem:

»Prostituce« odvozuje se z latinského »pro« a »statuere« t. j. »nabízet se«, »poddávati se« a zabírá tedy všechny formy nemanželského pohlavního obcování, kdežto pravidelně označuje se prostituce jen jako smilstvo po živnostensku provozované, pokud se týká, poddání se ženy k ukojení pohlavního chtíče po živnostensku provozované. Rozumí se tedy prostitucí v širším slova smyslu nemanželské poddání se ženy k určenému účelu, i když se tím nezamýšlí a nemá docíliti nijakého zisku.

II. Dějiny prostituce:

Co do vzniku prostituce lze říci, že prostituce je tak stará, jako pokolení lidské vůbec. Jeť sociálním zlem, které bylo u všech národů bez výjimky a i podnes ještě trvá. Vývoji prostituce záhy již napomáhaly vnější okolnosti, jmenovitě polygamie a otroctví od nejstarších dob panující. Z Babylonu rozšířilo se zlo toto po celé Přední Asii, po Řecku a konečně po Itálii provázeno jsou všude bezuzdnými výstřednostmi. Pohostinnost starých národů nespátkovala nic nedovoleného v tom, poskytl-li hostitel hosti svému manželku.

U Řeků nabyla prostituce záhy zákonné formy; směla však býti provozována jediné otrokyněmi a dopustila-li se prostituce žena svobodná, snížena na otrokyni.

I v Římě trpěna byla v době republiky prostituce a podrobena doзору aedilů, kteří vedli seznamy a dozor měli nad hampejzy (bordely). Když se zánikem říše římské počala se prostituce rozvíjeti měrou povážlivou, pokoušeli se někteří císařové ji potlačiti. Mocně se rozšiřující křesťanství zdárně působilo proti prostituci; leč příkázání církve o absolutní čistotě mravů a i hrozba těžkými církevními tresty nebyly s to, aby podvrátily živnostensky provozovanou prostituci, takže již první císařové byli donuceni ji trpěti. I Karel Veliký ukládal přísné tresty na prostituci, leč ani jemu se nepodařilo ji potlačiti, a taktéž bezvýsledně pracovali všichni pozdější vládcové.

Ve středověku nabyla prostituce neobyčejného rozsahu ve střední Evropě podporována jsouc ovšem četnými válkami (křížovými výpravami).

ježto bezúdným vojskům žoldáckým všechno bylo dovoleno a nebylo prostředků proti jich výstřednostem, jmenovitě když nabyl váhy názor později ovšem potlačovaný, že bojovníkům jest v nepřátelské zemi všechno dovoleno. A tak byla nestoudnost a bezúzdnost právě tak veliká jako ve starověku; za vojskem táhla hejna vilných nevěstek a žen, kteréž objevovaly se na trzích, na říšských sněmích a koncilech.

V 15. a 16. stol. nebylo v Německu po zákonném upravení prostituce valně ani stopy, a jen v několika městech byly trpěny hampejzy (bordely), v Norimberce tvořily nevěstky čestný cech zvláštními právy a zvyky opatřený.

Kdežto však na východě hlavní příčinou prostituce byla smyslnost rozpoutaná klimatickými poměry a usnadněný tím pohlavní styk, napomáhal v Evropě nejvíce prostituci boj o existenci, nouze a chudoba s tím související. Následky prostituce, jak historie svědčí, jsou nakažlivé nemoci a národohospodářská zkáza, a odtud lze si vysvětliti, proč všechny moderní státy nešetří ničeho, aby přítrž učinili tomuto zlu. Pochybno ovšem jest, podaří-li se jim práce tato toliko zákonodárstvím, pokud se týká, zákonnou mocí; třeba by zajisté moderní stát zastával zásadu monogamického manželství a v mimomanželském pohlavním obcování spatřoval něco nedovoleného a svrchovaně nemravného, tož přesvědčen jest o tom, že neřeš' tuto téměř vůbec vyplnění nelze a že bezúčelný jsou všechny zákazy a tresty; spíše nese se snaha moderního státu k tomu, aby poučováním a výchovou lidu a opatřeními nezbytně potřebnými zlo toto sníženo na míru nejskrovnější.

I v Rakousku podnikán byl obdobný boj proti prostituci. Nejrázněji vystupovala proti prostituci císařovna Marie Terezie; obrala si za úkol vymýtití netoliko smilstvo po živnostensku provozované, nýbrž vůbec jakýkoli způsob nemanželského obcování; na konkubinát i veřejnou prostituci uloženy tělesné tresty, a podobně propadali citelným trestům i muži otročící prostituci. Policie stihala co nejrázněji kuplířky, a i jinaká opatření měla zameziti nemravnost, jako ku př. nařízení o hostincích. Zřízeny zvláštní komise — komise cudnosti — ku doзору nad jakýmkoliv nemravným pohlavním chováním, kteréžto uvrhly zhusta do podezření osoby zcela nevinné, a komise tyto rozkřičeny byly hrůzou svou právě tak jako soudy inkvisiční; brzy shledáno, jaká nebezpečí má v zápětí zřízení toto. Výsledek byl ten, že prostituce vzala na se jinaké tvary, potají jsouc provozována a nebezpečím daleko větším hrozíc, než li prve. Tehdy počítalo se ve Vídni na 4000 lepších a 10.000 horších nevěstek; syfilitických (příjičných) nemocí přibývalo tou měrou, že Marie Terezie 1776 sama založila zvláštní nemocnice pro podobné nemoci. Všeliké energické kroky minuly se účinkem, prostituce bujela v horších a horších formách nadále. I dospělo se k tomu výsledku, že prostituce jest plodem sociálních poměrů, jimi že podmíněna jest, v nich má své kořeny a těmito udržována jest. Prostituce nabyla úžasné převahy zvláště ve větších městech a upoutala v nich veřejnou pozornost. Značný počet zpustlých a výživu hledajících žen a davy děvčat bojujících úsilovně o existenci a konečně celé řady čeledí bez zaměstnání propadávaly a propadávají denně prostituci. Zjevy tyto vedou ku přesvědčení, že nelze prostituci vykořeniti, leč jen úplnou přeměnou sociálních poměrů a že všeliká opatření čelící proti prostituci nepovedou k cíli.

III. Prostituce zákonná (trpěná) a tajná.

Činí se rozdíl mezi prostitucí zákonnou a tajnou, podle toho, trpí-li ji státní úřady, čili nic; při zákonné prostituci, čili správněji řečeno při trpěné prostituci, rozeznává se opět, zda smí se živnost provozovati bez všelikého obmezení (jako v Anglii), či zda podléhá doзору policie mravnostní a kontrole lékařské (ve většině jiných států). Než i při trpěné prostituci shledává se, že na jedné straně prostituované ženy provozují živnost svou s vědomím a pod dohledem úřadů, kdežto na druhé straně oddány jsou potají neřesti této vymykající se dohledu úřednímu (prostituce tajná). Dále jest rozdíl mezi zapsanými nevěstkami podle způsobu obývání, bydlí-li totiž ojedinele nebo společně v t. zv. hampejzech čili bordelech. Úkolem policie jest dopídití se co největšího procenta prostitutek veřejných a pečovati o to, aby nevěstky dobrovolně se hlásící pravidelně byly prohlédnuty od lékaře a každoročně aby zatčen byl pokud možno největší kontingent děvčat podezřelých ze živnostenského smilstva a podroben lékařské prohlídce. Zjistí-li se případ venerického onemocnění, nutno zaslati nemocnou bez odkladu do nemocnice a tam podržeti ji až do úplného uzdravení. Zvlášť dobrá zařízení v té příčině má Německo, Belgie a Itálie.

IV. Policejní dohled nad prostitucí.

Prostituce nedošla doposud u nás jednotného upravení, nýbrž jen v obvodu jednotlivých policejních ředitelství shledáváme zvláštní řády, a jsou proto v jednotlivých policejních obvodech bordely trpěny, v jiných nikoli. Všeobecně pokládá se za osobu prostituovanou žena, která provozuje po živnostensku smilstvo dle doznání svého nebo tak, že jest to o ní dokázáno nebo všeobecně známo. Již předpisy starší doby ukládaly co nejprísněji úřadům bezpečnostním, aby pečlivý dozor měly nad nevěstkami (nejvyš. rozh. ze dne 11. června 1819, nař. česk. gub. ze dne 12. července 1819 č. 31302). Každá potulná podezřelá žena měla býti zatčena a předběžně vyšetřena a byla-li nakažena pohlavní nemocí, neměla býti dříve postrkem dále dopravena nebo vůbec propuštěna, dokud nebyla úplně uzdravena (nař. česk. gub. ze dne 14. listopadu 1807). Ve smyslu nejvyš. rozh. ze dne 11. dubna 1834 (dek. dv. kanc. ze dne 14. května 1834 č. 9876) uloženo obecním představenstvům, aby náležitě hleděla k platnosti přivéstí platné předpisy o zamezení nočních toulek, o uzamčení zvláštních ložnic pro mužskou a ženskou čeleď, dále o přidržování dítek i čeledi ku náboženskému i školnímu vyučování; v opačných případech má se učiniti o tom oznámení vrchnosti, nepomůže-li mírná domluva, dále upozorniti při všech vhodných příležitostech otce rodin a představenstvo obcí na to, jak důležito jest pro čest a blaho jich rodin, aby co nejpečlivěji dbaly o kázeň a mravnost členů své rodiny a jak velice jim záležitosti musí k zachování dobrého jména a v prospěchu hospodářském na mravném a bezúhonném chování jich členů rodiny i čeledi. Dále, že vymáhá toho blaho a zájem obce, aby se hledělo na kázeň a zvlášť na vymezení nedovoleného styku pohlaví, ježto následky takovýchto poklésků uvalují nezřídka na bedra starost o nemanželské dítky. Konečně uloženo úřadům, aby vykonávaly přísný dohled nad veřejnými místnostmi, hostinci, kavárnami, lázněmi atd. Jak řečeno, nebyla doposud s konečnou platností upravena prostituce a okolnost, že se prostituce více či méně trpí, nezrušila doposud platných zákonů stanovících na prostituci rozmanité tresty. O smilstvu

jakožto živnosti vytykaly §§ 509—511 zák. trest. nyní již zrušené § 9 zák. ze dne 24. května 1885 č. 90 ř. z. ustanovení zvláštní, neboť byly ponechány místní policii k potrestání ženy provozující smilstvo po živnostensku, kdežto dle § 511 tr. z. soudně potrestán býti měl muž, který svolil, aby jeho žena provozovala živnost prostituční. Dle dnešního stavu prostituce přísluší úřadům policejním a bezpečnostním hlídati a trestati ony prostituované ženy, které vymykají se policejní kontrole nebo přestupují dotyčné policejní předpisy. V platnosti zůstávají ustanovení §§ 512—515 tr. z., kteráž zapovídají poskytovat úkrytu nevěstkám ku provozování živnosti jejich; nicméně trpěny jsou bordely z důvodů nutnosti potud, že podléhají policejnímu dozoru a kontrole, avšak dotyčná opatření podniknutá úřady bezpečnostními, zvláště občasná lékařská prohlídka prostitutek, jsou toliko opatřeními policie zdravotní, kteráž netýkají se těchto ustanovení trestních (roz. kas. dv. ze dne 3. září 1880 č. 6406).

V. Ustanovení policie zdravotní.

1. Každé prostituované ženě, která jako taková jest známa a v evidenci vedena jest, nebo dobrovolně se hlásí, vydává se v jednotlivých policejních okresech zdravotní knížka.

2. Všeobecně platí však policejní předpis, že každá prostitutka povinna jest v určitých obdobích (dvakráte za týden a to vždy po přestávce dvou- až třídní) podrobiti se lékařské prohlídce. Povinnost tuto oznámiti jest každé prostitutce a při tom naznačiti každé tuzemské nevěstce, že bude potrestána dle nař. min. ze dne 30. září 1857, č. 198 ř. z., nepodrobí-li se bezdůvodně lékařské prohlídce; opakuje-li se případ u cizozemky, nastupuje kromě tohoto trestu neodvolatelně nucené vyobcování a postrčení z policejního obvodu (rayonu). Nevěstka prohlédnuta jest lékařem buďto v jeho obydlí nebo ve zvláštní místnosti k tomu určené nebo konečně ve svém vlastním bytu. Nemajetným prostitutkám poskytne se prohlídka bezplatně. Je-li shledána zdravou, stvrdí to lékař vedle data prohlídky. Stížena-li však prostitutka chorobnými příznaky na pohlavních ústrojích nebo vůbec na některé části těla a tím může způsobiti nákazu, dlužno o tom ihned zpravit příslušný policejní úřad, aby dotyčná osoba bez odkladů dána byla do veřejné nemocnice. Naprosto se nepřipouští, aby byly ponechány v domácím lékařském ošetřování ženy prostituované syfiliticky onemocněvší. Každý prohlízející lékař povinen jest vésti o občasných prohlídkách přesné poznámky ve smyslu instrukcí o tom vydaných a podati ihned příslušnému komisařství oznámení, jestliže se nevěstka prohlídce vůbec nepodrobila, nebo se jí nepodrobila v předepsaných lhůtách, načež má o tom komisařství co nejprůběžněji zakročiti.

3. Jde-li o jakékoli nevenerické onemocnění ženských pohlavních ústrojí nehrozící nákazou, volno jest dotyčným nevěstkám buďto odebrati se k vyléčení svého neduhu do některé veřejné nemocnice nebo podrobiti se domácímu lékařskému ošetřování. Pro Vídeň předepsáno jest dále, že v zdravotní knížce zapsati jest jméno dotyčného neduhu s výslovným dodatkem »nenakažlivý«.

VI. Pohoršlivé chování se nevěstek.

Co se tkne nápadného, pohoršlivého potulování pochybných ženštin na veřejných ulicích a náměstích, lákání mužů z domovních vrat nebo z oken, dlužno zlořádu tomuto učiniti přítrž periodickými obchůzkami

orgánů policejních a jinakými žádoucími opatřeními a proti provinilým nastoupiti se vši přísností vedle případných zákonných ustanovení.

Prostředky léčivé a tajné.

I. Pojem.

Prostředky léčivé jsou ony látky a preparáty, jichž se užívá k léčení nemocí; v užším smyslu jsou to preparáty uvedené ve farmakopoěi (lékoznalství) a v řádech o taxách. Je-li tu pochybnost o tom, zda jisté látky smí se užíti jako léčiva čili nic, rozhoduje vláda zemská (nař. min. ze dne 19. června 1855 č. 107 ř. z.). Tímto přesným vymezením pojmu naznačeného vyloučeno jest množství jiných látek, které se — zpravidla v nelékařských kruzích — jako léčivo podávají, nebo jichž se při nemocích vůbec užívá. Sem patří tajné prostředky (arcana); jsou to léčiva, jimž přisuzuje se zvláštní síla a jichž připravování udržuje se v tajnosti. Všeobecně se soudí, že tajné prostředky nenáležejí ani k lékům uznaným policií lékařskou (medicinální), ani že neposkytují příhodných součástí ku přípravě lékařských léčiv. Než tajné prostředky tyto měly ve starých dobách a i podnes ještě četné odběratele, jakkoli cena jich jest poměrně vysoká. Příčina tkví v tom, že t. zv. tajné prostředky odnášejí se netoliko na léčení nemocí a neduhů, nýbrž i k odstraňování skutečných nebo domnělých vad tělesných (t. zv. nedostatky krásy), po případě k zamezení nemocí se odporučují. Všeemožné zákazy nedovedly úplně potlačiti léčení tajnými prostředky; k rozšíření a povznesení tajných prostředků přispívá též ona v člověku bytující náklonnost ke všemu zázračnému a tajuplnému, kterou i při pokročilé vzdělanosti shledáváme podnes ještě ve značné míře zvláště mezi nižšími třídami lidu a mezi lidem venkovským. Konečně jest tu ještě jeden činitel, který činí tajná léčiva populárními. Jeť zhusta na venkově nedostatek lékařů anebo jistý odpor k lékařskému ošetřování, takže si již od nejstarších dob až do dnes lid venkovský hledí pomoci t. zv. »domácími prostředky«, bylinami a jinakými vychválenými léčivy rozmanitého druhu nebo ocitne se v rukou všelijakých »venkovských doktorů a doktorek« a čarodějů, kteří kořistí z pověry v léčivé účinky tajuplných léků a mají ještě veliký vliv na lid. I jest především úlohou orgánů státních přísně bdíti nad celým léčebnictvím a zabrániti tím nemalým škodám; dále nelze popřít, že veřejný stav zdravotní ohrožen jest usvědčenými součástkami tajných léčiv, nehledě ke škodě vzcházející lidu tím, že platí za tajná léčiva obnosy nepoměrně značné.

Švýcarská rada spolková vydala v roce 1886 v té příčině poselství ku shromáždění spolkovému, ve které se poznamenává, že ročně vyhodí se tisíce franků z kapes chudého lidu na tajná léčiva, zvláště na ta, která se dováží z cizozemsku, a že se tím poškozují nejvíce právě ti, kdož s největším napjetím sil uhájiti mohou krušného živobytí svého, a že skrovné jmění těchto nejchudších tříd plyne do pokladen vychytralých spekulantů.

Dlužno uznati, že rakouská vláda již v předešlém století rázně vystoupila proti tajným léčivům. Celá řada starších nařízení a dvorských dekretů zakazovala jednak užívání a rozšiřování tajných léčiv zúplna, jednak činila jim v různých směrech překážky; tak zvláště pat. ze dne 25. listopadu 1775, dek. dv. kanc. ze dne 15. září 1833, nař. ze dne 25. dubna 1835, dek. dv. kanc. ze dne 22. října 1835 a ze dne 16. dubna 1840, nař. ze dne 24. prosince 1850, vñn. min. ze dne 20. října 1854 č. 275.